

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מואמינים

גליון שבו עי מביית 'בני אמונים'

פרשת ואתחנן תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 494

בני אמונים

בני תפלה בפרשה

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

נחזיק ב'אמן' ונתחזק באמונה

המאמר הקודם עסק באמונה ובצפייה לביאת המשיח המשוער. המשיח בןו מכח עניית אמן על ברכות הגאולה. במאמר זה נוסף ונרחיב כי עניית אמן משרישה בקרבנו את כל י"ג עקרי האמונה.

יסודותיה של אמונת ישראל נטועים בפרשתנו, בפרשות "אנכי" ו"לא יהיה לך", וענפייה מתפרסים לי"ג עקרים, שהם יסוד ובסיס לקיום התורה והמצוות.

ההתחזקות התמידית באמונה היא חובה בסיסית בחיי היהודי. זהו מקור הכח המאפשר לו לעמוד איתן מול גלים זעפים של נסיונות וקשיים המאיימים על רוחניו וגשמייתו. הן לא לחנם מפציר בנו הרמב"ם (פרוש המשנה לסנהדרין, הקדמה לפרק חלק) אחר שמנה את שלושה עשר עקרי האמונה: "חזר על דברי אלה פעמים רבות והתבונן בהם היטב".

מתברר כי למטרה זו בדיוק נועדה מצות עניית אמן! אין זה חדוש שלי, אלא דברים מפורשים שיצאו מקלמוסו של רבנו בחיי בפרושו הנודע לפסוק (שמות יד לא): "ויאמינו בה" ובמשה עבדו" - "ומפני שהאמונה יסוד כל התורה כלה תקנו לנו רבותינו זכרונם לברכה בתפלה ובברכות לענות אמן, שהוא נגזר מלשון אמונה...". אף בעל המגלה עמקות, שביום שלישי הקרוב ימלאו ש"צ שנים לפטירתו, כותב (פרשת האזינו) שעקר האמונה תלוי בעניית אמן.

התחזקותנו בעקרי האמונה מתחילה באמירת ברכות השחר בחברותא; בעניית אמן אחריו מרזיזים אנו על אמונתנו ככה שבהורא מנהיגנו בהשגחה פרטית ותמידית, המתבטאת בלח הראיה, ביכלת להניע את איברינו ובכל הטובות שאנו זוכים להן בכל יום. היא משרישה בברכות התפלה, אשר בהקפדתנו להקשיב לברכותיה ולענות אחריו אמן פצו ההלכה, אנו מבססים את אמונתנו בשכר וענש, בתורה מן השמים, בדברי הנביאים, בהבטחות הגאולה העתידה ובכל העקרים המזכרים בתפלה. אפשר שלכך תקנו לומר את י"ג העקרים מיד לאחר התפלה, שכן אין זמן מתאים להתחזקות בעקרי האמונה יותר משעה זו, לאחר עניית האמנים בסדר התפלה.

הודות לאלפי ורבות האמנים שאנו עונים, הופכת האמונה על כל פרטיה לבשר מבשרנו, וכתוצאה ישירה מכך מתחזק פחנו לעמוד בנסיונות התקופה ולהשאיר דבוקים בה' יתברך בכל עת ובכל מצב.

נחזיק בעניית אמן על כל הברכות, מברכות השחר ולאחר כל היום כלו, וכך נזכה לגלות את האמונה הטהורה החבויה במעמקי לבנו, ואשר עליה תפארתנו.

בקריאת: "עקר האמונה תלוי באמן".

שבת שלום ומבורך,

298 213 מחולקת"ן

תפלה כמתנת חנם

"ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר" (ג כג) רש"י (ע"פ דב"ר ב א) מפרש כי לשון 'ואתחנן' משמעותה בקשת מתנת חנם, ולמדנו מכך כי "אף על פי שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, אין מבקשים מאת המקום, אלא מתנת חנם".

מדברי רש"י משמע שיכול אדם לבקש בזכות מעשיו הטובים. ויש לתמוה, הלא מלשון הכתוב (איוב מא ג): "מי הקדימי ואשלים", דרשו חכמים (ויק"ר כו ב): "מי קלס לפני עד שלא נתתי לו נשמה! מי למי לשמי עד שלא נתתי לו בן זכר! מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג? מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו בית?!". לאמר כי אין אדם יכול לתלות בזכות מעשיו הטובים, לפי שלכל מעשה טוב שעשה, קדם חסד שעשה עמו הקדוש ברוך הוא.

פרש הפלי יקר:

באמרו "שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים", לא התפון רש"י לומר שיכולים הצדיקים לתלות את בקשתם בשכר המצוות שקימו, אלא במעשים הטובים שיקימו אם תפלתם תתקבל וגור דנים יקרא. טעון זה מצדיק קבלת בקשתם, כיון שאין הם מבקשים להמשיך ולחיות בעבור טובתם האישית, אלא כדי להמשיך ולעבד את בוראם. ואולם משה בענותנותו חשש שמא לא יקפיד בעתיד על קיום המצוות כראוי, ועל כן לא בקש אלא מתנת חנם. לזאת פונה התורה באמרה: "ואתחנן אל ה'". תפילתי היתה לזכות במתנת חנם, לפי שבקשתי לפי מצבי בהווה, ולא תפילתי תפילתי במעשים הטובים שאעשה בעתיד.

עוד באר השפת אמת:

אין פונת רש"י לומר שיכולים הצדיקים לתלות את בקשתם בשכר המגיע להם על מעשיהם הטובים, אלא יכולים הם לבקש שתנתן להם לפנים משורת הדין 'מתנה' בעבור מעשיהם הטובים, כמתנה הנתנת כהכרת הטוב בעבור הנאה שהיתה לנותן המתנה ממקבלה (ראה מגלה כו

ב). ואולם משה לא בקש אף מתנה כזאת, כי אם מתנת חנם, שכשמה כן היא, נתנת חנם ללא שום סבה (שפת אמת לקוטים).

זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד

"ושננתם לבני דברתם בשבת בביתך ובכלכתך בדרך ובשכבך ובקומך" (ו ז)

חובת למוד התורה, אף שהיא מטלת על האדם במשך כל שעות היום, אסורה היא עליו בשעת התפלה, לפי שאז צריך לפנות לבו וכוננו לתפלה ועניית אמן. וכתב הר"אשית חכמה (שער הקדשה פרק יז) שלכך פונו חכמים באמרום (ברכות יז א): "אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו", לאמר: אשרי מי שגדלו ועמלו בתורה נעשים בשעה שהוא עושה ככה נחת רוח ליוצרו, ולא בשעת התפלה, שאז אין חפץ לקדוש ברוך הוא בתורתו".

הראשון לציון, רבי חיים נסים אבולעפיה, פרש בזאת את דברי הגמרא (ברכות ה א): "אם רואה אדם שישורים באים עליו, יפשט במעשיו... פשט ולא מצא, יתלה בבטול תורה"; מי שבאו עליו ישורים ואף על פי שפשט במעשיו לא מצא חטא לתלותם בו, יתלם בכך שלא בטל מן התורה בזמן שהיה צריך לבטל, דהינו בשעת התפלה שהיה עליו להקשיב לחזרת הש"ץ ולענות אמן. בענותנותו מוסיף רבי חנ"א וכותב: "פשפפתי במעשי וראיתי שהישורים הבאים עלי הם מעוון זה" (פ"ת הדביר או"ח ח"ב רלו ה).

יכה הורה בעל דרך אמונה: "הלומד או קורא הפרשה בשעת חזרת הש"ץ וקדיש, לא די שלא יקבל שכר, רק יקבל ענש על כך... ואפשר שאפלו בדיעבד לא יצא ידי חובת קריאת שנים מקרא ואחד תרגום" (ארחות ישר' קצת דיני תפלה (בסוף הספר) אות כח).

כעכים שיצפו בתפלות

ר' ראובן, קרא העשיר בבהלה, תוך כדי שהוא יורד מעגלתו, 'מה קרה? האם השליח לא העביר לך את המעטפה?' 'העביר גם העביר', ענה ר' ראובן בקול רגוע. 'אז מה אתה עושה כפאו?!' זעף העשיר, 'הן מקומך בבית המדרש!'

'אני כאן כי אני לא מעניין בהסכסם - השיב האברך בפשטות, והדבר הרתיח את הגביר; 'באיזו זכות אתה עוזב את ההסכסם בלי רשות? הלא היתה בינינו עסקה!'

החליטו השנים לגשת אלי ולשאל את פי; 'האם אינך רוצה ללמד?' שאלתי את ר' ראובן, 'בודאי שאני רוצה' - השיב, 'אך את העסקה אבטל, כי היא מקח טעות.' 'ומדוע?' שאלתי, והספור שספר לי ר' ראובן רגש אותי עד דמעות:

'אסביר לרב: בתקופה שמכרתי את כעכי הייתי קם מדי לילה לאמירת תקון חצות, ולאחר מכן הייתי יושב ללמד עד תפלת ותיקון. בשוכי הביתה מהתפלה היינו מתגיסים יחד, כל בני המשפחה, למלאכה המורכבת של הכנת הכעכים.

התחלנו בטחינת החטים לקמח. זוהי מלאכה קשה ומרובת, ולפיכך תוך כדי עשייתה התפללנו להצלחתה, מי בתפלה ומי באמירת פרקי תהלים.

בסיום הטחינה עברנו למלאכת הנפוי, ושוב היה עלינו לשאת תפלה, שמלאכת הנפוי תשלם בהצלחה ושחלילה לא תצא תקלה מתחת ידינו. בלישה היינו מתפללים שהבצק יצא רך ויתפח היטב. באפייה היינו מתפללים שהכעכים יצאו טובים, ובהמשך היינו נושאים תפלה שהמכירה תצליח, שיבואו קונים ושתהיה ברכה בכסף. התפלות כלן היו מלוות בדמעותיהן של אשתי ובנותי, והבית כלו הפך להיות בבחינת "כי בתי בית תפלה..."

קירות הבית ספגו את התפלות הלוהטות, והילדים זכו בכך לחנוכה עצום לחיים - שאין דבר שיכול לזוז ללא תפלה.

והנה עכשו, כבר חדש שלם שאמנם חיינו זורמים על מי מנוחות, אך ללא תפלות. פלנו מרגישים את החסר, ואיננו מסגלים לוותר על כך. כאבא, עדיף לי לוותר על משפחת מכבדת ובלבד שאמשיך להרגיש קרבת אלוקים. עדיף לי להיות תלוי ביד מלך המלכים מתוך תחושת חבור רוחנית, מלהיות סמוך על שלחן גביר בשור ודם, כשאני רגוע, אך מנתק.

ר' ראובן סים את דבריו, ועיני דמעו מהתרגשות, סים המגלה עמקות, 'באותו רגע גמלה בלבי ההחלטה: אם יש בקראקא יהודים כאלו, אשר זכו לאמונה ולקרבת ה' שכזו באמצעות התפלה, הרי שאני נשאר כאן!'

'תשוקי חמד' ר"ה עמ' קסד בהערה

מכבדת. כל בני הקהלה טרחו בהכנת הסעודה, אולם לפתע, שעות ספורות לפני שאמורה היתה להתחיל, בקש המגלה עמקות' הודיע לקהל כי המסכה מבטלת, וכי הוא החליט לבסוף להשאיר.

התדהמה היתה גדולה, המקרבים התחננו להסבר והמגלה עמקות' ספר:

"היה זה ביום האחרון לשהותי בעיר. שעות ספורות לפני שהחלה מסבת הפרדה שארגנתם לכבודי נכנסו לביתי בהפתעה ר' זלמן, העשיר המפלג, ור' ראובן, הלמדן והמתמיד המפלא. ר' זלמן העשיר תבע את ר' ראובן הלמדן. וכאשר שמעתי את אשר בפיהם נדהמתי.

ר' ראובן, תלמיד חכם שהוא בעל משפחה ברוכה, נקלע לאחרונה למצב כלכלי קשה, ובשל כך נאלץ לסגור את הגמרא לשעות מספר בכל יום כדי להביא לחם לעולליו. כך כל מי שעבר בחדשים האחרונים בכפר השוק יכול היה לראותו עומד לצד עגלה גדושת כעכים, והוא קורא לכל עובר ושב לרכש מסחורתו.

באחד המקרים עבר במקום ר' זלמן בכרפרתו המפארת, וכששמע את קריאותיו הקצובות של ר' ראובן המפציר בעוברים ושבים לרכש מפעכיו, לא יכול היה לעצר בעצמו. הוא עצר את כרפרתו ומהר לגשת לר' ראובן.

'אמר לי, ר' ראובן, כמה שעות אתה עומד כאן בכל בקר?' שאל ר' זלמן. 'כשלוש שעות' - השיב ר' ראובן כשפניו מביעות צער. 'וכמה אתה מרויח בכל חדש?' המשיך ר' זלמן ושאל, 'משהו כמו מאה אדמים, ולפעמים מעט יותר' - השיב הלה.

ר' זלמן הרהר מעט ואחר כך אמר, כשפניו צופנות סוד: 'יש לי הצעה מצוינת בשבילך, אם תסגר את חנותך ותשוב לבית המדרש, אשלם לך מאה ועשרים אדמים בכל חדש. אני רוצה שיהיה בינינו הסכם יששכר וזבולון; אתה תלמד יום שלם במנוחת הנפש, ללא טרדות פרנסה כלל, וישנינו יחד נתחלק באיכות.'

ר' ראובן לא היה צריך הרבה לחשב. בו במקום הוא סגר את דוכנו וחלק את כעכיו לכל דכפין, ומיד לאחר מכן פנה לבית המדרש, אל גמרתו האהובה. במקשה כל אותו חדש הוא ישב ולמד במנוחת הנפש, ובהגיע ראש חדש דפק על דלתו שליח והושיט לידי מעטפה מהדרת ובתוכה מאה ועשרים אדמים, טבין ותקליו.

העשיר שלם את חלקו בעסקה וצפה שהאברך ימשיך אף הוא בחלקו, אלא שלמרבית הפלא, בבקר שלמחרת, כאשר עבר בכפר העיר הבחין בדמות מפרת, היה זה לא אחר מר' ראובן, שעמד שם לצד עגלה גדושת כעכים והציע את מרפלתו לכל עובר ושב.

רבי נתן נטע שפירא זי"ע, מי שנודע כבעל 'מגלה עמקות', כהן ברבנות בעיר קראקא. הערצתם של בני קהלת קראקא אליו היתה ללא גבול. הכל ידעו על גדולתו העצומה בתורת הנגלה והנסתר. משכך לא יפלא עד כמה גדולה היתה תדהמתם כאשר נחתה עליהם הבשורה כרעם ביום בהיר: 'המגלה עמקות' עומד לעזב את קראקא.

החליטו השנים לגשת אלי ולשאל את פי; 'האם אינך רוצה ללמד?' שאלתי את ר' ראובן, 'בודאי שאני רוצה' - השיב, 'אך את העסקה אבטל, כי היא מקח טעות.' 'ומדוע?' שאלתי, והספור שספר לי ר' ראובן רגש אותי עד דמעות:

בית הכנסת 'ר' אייזיק' בקראקא

"מה קרה???" נזדעקו ראשי הקהל, "מדוע רוצה הרב לעזב אותנו?" הביעו כל אנשי הקהלה את פליאתם. אלא שהרב, שאשר את השמועה, התעטף בדקן של שתיקה ולא הסביר דבר.

בתחלה הם נסו לשכנע, אך כאשר הבינו ראשי הקהלה כי המצב בלתי נתן לשנוי, החליטו לכל הפחות לארגן מסבת פרדה

פונת אמן

ברכות אחרונות שבתפלת העמידה

שלוש הברכות האחרונות בתפלת העמידה מגדרות כ'ברכות הודאה' או כ'ברכות פרדה'. ולענין פונת אמן יש חלוק ביניהן: על ברפת 'מוזים' מכונים 'אמת', ואלו על ברפת 'רצה' וברפת 'שים שלום' שענינן בקשות ותפלות, יש לכוון גם 'יהי רצון'.

מקורות ובאורים:

הרמב"ם (תפלה א ד) כתב: "שלוש אחרונות - הודיה". לדעתו פונת הגמרא (ברכות לד א): "אחרונות - דומה לעבד שקבל פרס מרבו ונפטר והולך לו", היא שהמתפלל מודה לקדוש ברוך הוא על שקבל תפלתו, וכעין זה כתב הטור (או"ח קיב): "אחרונות למה הן דומים? לעבד שקבל פרס מרבו שמשבח והולך לו".

אלא שהמתבונן ראה שמתוך שלוש הברכות האחרונות רק 'ברפת מוזים' ענינה הודאה. הרדב"ז מבאר (שו"ת ח"ח סי' טו) שאכן ברפת 'מוזים' היא עקרון של ברכות אחרונות, ושתי הברכות הנוספות - 'רצה' הנאמרת לפניה ו'שים שלום' הנאמרת לאחריה - נתקנו אגב ברפת 'מוזים' ונחשבות כחלק ממנה.

ואולם רש"י (ברכות שם ד"ה ונפטר) פרש את דברי חכמים: "אחרונות - דומה לעבד שקבל פרס מרבו ונפטר והולך לו", שבסיום התפלה נוטל המתפלל רשות מהקדוש ברוך הוא ללכת. בספר הבתים (ספר מצוה פרק יג) הוסיף ובאר שכשעבד נפטר מרבו הוא כולל בדברי פרדתו את הדברים הנחוצים לו ביותר, ולכן נכללו בברכות האחרונות "הדברים היותר צריכים לישראל". וראה תוספות (ברכות שם ד"ה אל) שכתבו: "עקר ברכות אחרונות צרכי צבור הם".

השל"ה (מס' תמיד גר מצוה סא) וה'אליה רבה' (קכד י) כתבו שברכות 'רצה', 'שים שלום' ו'שלום רב' [הנאמרת בערבית,

לנסחת בני אשכנז], ענינן בקשות ותפלות, ולכן יש לכוון בעניית אמן אחריהו 'אמת' ו'יהי רצון'. וכך פסק בשלחן ערוך הרב' (שם ט). מדבריהם עולה שבעניית אמן על ברפת 'מוזים' שענינה שבח והודאה, יש לכוון רק 'אמת', וכך כתב להדיא ב'סוד ושרש העבודה' (שער ה פרק ד). ב'סדר נהורא השלם' פרט את פונת אמן על שלוש ברכות אלו: "אמת שתחזר קדשתך לציון, אך מבקש אני שתחזיר אותה במהרה בימינו"; "אמת שהטובות הם מצד שמך הגדול ושאינ נאה להודות אלא לך"; "אמת שמדתך לברך את ישראל בשלום, ויהי רצון שתברך אותנו בכל עת בשלומך".

ברפת פהנים

אחר כל אחד מפסוקי ברפת פהנים יש לענות אמן במשמעות של 'יהי רצון'.

מקורות ובאורים:

כך כתב השל"ה (מסכת תמיד אות ס). ואולם ראה לבוש (או"ח קכז ב) שכתב שאמן אחר ברפת פהנים "הוא לשון קיום ומחזיק שפאמן את הדבר שאומרים הפהנים". ומשמע מדבריו שיש לענות אמן אחר ברכות הפהנים במשמעות של אמת, וכפי שמכונים בעניית אמן אחר ברכות השבח. וראה בקבץ 'עץ חיים' (ח"ו עמ' רז) שיש מי שבאר דעת הלבוש על פי המבאר בספרי הקדמונים שברפת פהנים היא פעלה של השפעת שפע בהווה, ואינה בקשה.

המאירי (ברכות נה ב) מצין ששעת עניית אמן אחר ברפת פהנים היא השעה שהצבור מכונים בה ביותר, שכן כתב: "אם ראה חלום ואינו יורד לסוף ענינו אם טוב ואם רע, ונפשו נבוכה עליו, כוון את השעה שהצבור מכונים בה ביותר והוא... בשעה שהפהנים נושאים פניהם ועוניו הצבור אחריהם אמן בכונה יתרה..."

דועי אמונים

מדברי מרנן ורבנן על עניית אמן

הרב משה ברנדסדורפר אב"ד היכל הוראה ירושלים

ושפיעו על שומעי התוכחה, אולם בענין עניית אמן היה מוכיח מיד, כי היה הדבר בנפשו. והיה רגיל על לשונו כמו שהזכרנו לעיל שהיה שואל "פאר ואס הערט מען נישט קיין אמן" [מדוע אין שומעים עניית אמן].

ומעשה היה באשה אחת שבאה אל ביתו יחד עם בנה, ובאותה שעה אמרו "רצונך ל סעד את לבו, ואמרו לה להמתין קמעא בחדר שבו המתינו השואלים עד שיסיים סעדתו. לאחר זמן, כאשר סים אמור" רצונך ל את סעדתו וברך על המזון, אמרו לו שיש כאן אשה עם בנה שממתינה כבר זמן ארך. בשמעו זאת יצא ושאל את האשה מה רצונה, והשיבה לו שבקשתה כבר נתקיימה. שכיון שידעה שהרב נמצא פעת באמצע סעדתו, לכן הביאה את בנה שמתקרב לגיל בר מצוה, כדי שיענה אמן על ברפת הרב וגם ישמע כיצד צריך לברך ברפת המזון בקול.

הכותב וחותם ומברך ועונה אמן לכל הברכות שמברכים אתכם,

אל כבוד ראשי מנהלי הארגון הנכבד 'בני אמונים' שמזכים את הרבים בעמלם להודיע לאלפי ישראל מעלת וגדל ענין עניית אמן.

באתי בזה לחזק ולאמץ ידיהם בפעלם הנשגב במילין זעירין מה ששמעתי ומה שראיתי אצל אמורי מרן ה'קנה בשם' ז"ע, ובראשם מה שנהג להקפיד ולומר תמיד את הברכות בקול רם באפן שכל העומדים במחצתו יוכלו לענות אמן אחר ברכותיו, וכאשר היו עוד אנשים שעמדו קצת ברחוק ממנו היה מגביה את קולו כדי שישמעו ויענו אמן על ברכתו.

אמור"ר זצוק"ל היה מחנך את בני ביתו להקפיד מאד ולענות אמן על כל ברכה ששומעים. אם היה שם לב שאחד הילדים או המוסבים היה טרוד במחשבותיו ולא ענה אמן בקול רם, מיד היה שואל ואומר: מדוע אינני שומע שעונים אמן? ובדבריו היו כלולות שתי תוכחות כאחת, ראשונה - שצריך לענות אמן, ושנית - שצריך לענות את האמן בקול רם.

וכך היה דרכו בקדש: כשאמר ברכות השחר בביתו נאווה קדש, היה קורא לבני ביתו אל תוך חדרו, כדי שישמעו אותו מברך ויענו אחריו אמן. בבחינת מה שאומרים בברפת המזון "בברכה שלמה וגאמר אמן", ואמר על זה הרה"ק בעל ה'דברי ישראל' ממוז'צ"ץ זצ"ל: מתי הברכה היא בשלמות? כשעונים אחריה אמן ('דברי ישראל' פרשת נח).

והנה על אף שבכל דבר אם היה צריך לעורר ולהוכיח היה עושה הכל במתינות וממתין על השעה הראויה שבה יוכל להוכיח, כדי שדבריו

תנאי קודם לעניית אמן פהלכתה הוא להשמיע את הברכה פראוי. פאשר אדם מברך בקול ואינו ממלמל את הברכה בחצי פה, מלבד הרוח של עצם אמירת הברכה פראוי, הוא אף מזכה בכך את זולתו במצוות ענית אמן הנשגבה. בפרק זה נביא מחרוזת אמרות ופנינים מגדולי הדורות המאירים את מעלת אמירת ברכה בקול.

גזלת האמן

מן הפסוק (תהלים קג א): "לדוד ברכי נפשי את ה' וכל קרבי [איברי הפנימיים] את שם קדשו", לומד רבי יהודה החסיד: "כשיברך להקדוש ברוך הוא צריך לברכו בקול רם, כי בקול רם כל הקרבים מתנועעים ונמשכים אחר הקול" (ספר חסידים תתכ).

מלבד החיוב לשתף את איבריו הפנימיים באמירת הברכה, מוסיף רבי יהודה החסיד ומביא (שם רנד) סבה נוספת המחייבת את האדם לברך בקול: בעת שאדם מברך בלחש, הוא לא רק נמנע מלזכות את השומעים בענית אמן, אלא יש בכך חטא ממשי, שכן הוא גוזל מהם את מצוות ענית אמן (הובאו דבריו ב'באור הלכה' קלט ו).

מעלתו של המברך בקול

רבי יצחק מוינה מביא בספרו 'אור זרוע' (ה"ב שבת מב ו) מעשה נורא המלמד על גדל שכרו של המברך ברכותיו בקול:

"ואני הפרתי יהודי אחד מוורמ"ש [וורמזא], והיו קורין אותו ר' בונים, והיה זקן וקובר מתים. ושמעתי אל נכון ואל האמת שפעם אחת השכים לבית הפנסת וראה אדם אחד יושב לפני בית הפנסת ובראשו כתר של עשבים שקורין 'צפל' [עשב בעל ריח טוב במיוחד], ונתפחד, כסבור שהוא שד. וקראו ואמר לו: 'וכי אינך פלוני שמת עתה, וקברתי?' ואמר לו: 'הן'. ואמר לו: 'היאך אתה באותו עולם?' ואמר לו: 'היטב עד מאד'. ואמר לו: 'מה זכיות יש לך? והלא אתה היית אדם כל דהו?' ואמר לו: 'רק באותו זכות שהייתי אומר ברכות בקול נעים בבית הפנסת, בזכות זה הביאוני בגן עדן ומכבדים אותי! וזה לך הסימן שאני הוא המדבר אליה, כי תראה בית יד חלוקי שקרוע, שקרעת לי כשהלבשתי התכריכים'. ושאל לו: 'מה זה שבראשך?' וענהו: 'הם עשבים שבגן עדן ששמתי בראשי כדי לבטל ריח רע מעלי של זה העולם'. כתבתי אני המכתב אלו הפעשים, כדי שיראה ירא שמים וישים אל לבו ויאמר שבחתי של הקדוש ברוך הוא בקול נעים ובכונה וזכה לגן עדן'."

כבוד מערכת 'וכל מאמינים', מה יקר בעיני גליונכם הנכבד והנחמד, המעורר ומחזק להקפיד על דבר יקר ונעלה עד מאד, ובו אף דבורים רבים ונפלאים על אודות השכר העצום המבטח למקפידים על מצוה זו.

ידועים דברי חז"ל (שבת קיט ב): "כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן". מדבריהם עולה שענית אמן היא המפתח לגן עדן. ואף שלמראית עין נראית היא מצוה קלה, אבל כבר אמרו חכמים (אבות ב א): "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרו של מצוה".

עלה ברעיוני רמז יפה המלמד על שכרו של העונה אמן בגן עדן. במסכת תענית (כה ב) מובא שבגן עדן יש נהרות של שמן אפרסמון ["משחא דאפרסמון"]. והנה המלה 'אפרסמון' מרכבת מהמלים 'פרס אמן', ויש בכך רמז לגדל השכר שאזכה לו בגן עדן, מי שמקפיד על ענית אמן.

בברכה,

איתמר גינצבורג

בני ברק

נתן לשלח מכתבים לפקס

08-9746102 מסמפרו

או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

שערי גן עדן

מעלת ענית אמן במשנת בעל ההלולא

צינו של המגלה עמקות בבית החיים הישן בקראקא

ה'מגלה עמקות'

י"ג באב שצ"ג

רבי נתן נטע שפירא נולד בשנת ש"ה לאביו רבי שלמה. כבר בימי נעוריו נודע שמו כעלוי בעל זכרון מפלא השולט בכל התורה כלה.

בהגיעו לפרקו נשא את בתו של הגביר, רבי משה רבי יעקל'ס מקראקא (אחיו של רבי איזיק רבי יעקל'ס). חותנו ספק את כל צרכיו ואף בנה עבורו בית פנסת מיוחד בקראקא. בשנת שצ"ג החל לכהן בקראקא כראש ישיבה ודרשן.

הוד של קדשה אפף את רבי נתן כבר בצעירותו, ובהקדמת בנו רבי שלמה לספרו 'מגלה עמקות' כתב שזכה לגלוי אליהו. כה מפורסם היה הדבר, עד שנוחקק על מצבתו: "פה נטמן איש אלקי קדוש מן הקדמונים, מגלה עמקות רזין ומטמונים, הוא שאומרים עליו שדבר אתו אליהו פנים אל פנים".

רבי נתן חבר חבר מיוחד ובו פרש במאתים חמשים ושנים אפנים את הפסוקים הראשונים בפרשת ואתחנן המתארים את תפלת משה להכנס לארץ ונפלא שיזם הסתלקותו חל באותו שבע שקורים בו פרשת ואתחנן שכה טרח לפרשהו. כמו כן חבר ספר המפרש באלף אפנים את אות 'אלף זעירא הכתובה בראש ספר ויקרא, אך לא זכינו לאורו. ברבות השנים נדפס גם חבורו 'מגלה עמקות' על התורה, ומגלה עמקות - באור רחב על ר"ף, ר"ן ונמוקי יוסף.

נפטר ב"ג באב שצ"ג, ומנוחתו כבוד בבית העלמין העתיק בקראקא.

ענית אמן משרישה אמונה

ה'מגלה עמקות' (פר' האיגו) כותב כי ענית אמן משרישה אמונה בלב האדם: הפתוב אומר (ישעיה כו ב): "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמונים". ודרשו חכמים (זהר וילך רפה ב, וראה שבת קיט ב): "אל תקרא אמונים [מלשון אמונה] אלא אמונים [מלשון אמן]". התורה כתבה 'אמונים' ואנו קוראים 'אמונים' לפי שהאמונה והאמן אחת היא, כי עקר אמונה נתלה בענית אמן, וה'אמונים' תלויים ב'אמונים'.

ענית אמן משתיקה

את המקטרגים

עוד כתב: על ידי ענית אמן משתיקים את כל המקטרגים, וזכות ענית אמן היא שעמדה ליעקב שלא הצליח שרו של עשו להזיקו (מגלה עמקות וישלח, וישב אפן לב).